

V R T E C.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“.

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 1. avgusta 1911.

Leto 41.

V prostosti.

Zdaj, ko v svobodi živimo,
ko ni šole, ne skrbi;
zdaj čez polje, log pohitimo,
ko imamo zdravo kri.

Zjutraj tukaj se vzbudimo,
kje pa ležemo zvečer?
za vse to mi ne skrblimo,
saj brezmejen je vsemir.

Kmetska gospodinja vrla
za želodec poskrbi,
suha, žejna pa nam grla
studenčnica ohladi.

Ne uveni, rožna trata,
vedno nam ti sveža kliji!
Ne prenehaj, doba zlata,
svobodnih in srečnih dni!

Mokriški.

Na sestanku.

Prijatelji iz mladih let
v ljubezni snidejo se spet;
premenil jim zelo je čas
srce, nazore in obraz.

In govore o davnih dneh . . .
Na licih spet se ziblje smeh,
prav kakor se jim je nekdanj —
le tebe ni, mladostni raj!

Fr. Ločniškar.

Iz mojih detinskih dni.

Pripoveduje Anton Antonov.

(Dalje.)

7. Pravljica o zakletem gradu in začarani kraljčni.

amamica, mamica jutri gremo Francek, Pepček in jaz živino past,“ sem nekoč naznanil svoji mami kar v eni sapi.

„Prav, prav! Samo varovati se moraš, da se ne ubodeš; čevljev ne sezuvaj, in po skalah tudi ne plezaj. Lahko si zlomiš nogo. In strupene kače in gadje so po takih skalah,“ me je poučila mamica.

„Mamica, kakšne so pa take kače, ali so velike,“ sem vprašal radovedno.

„Majhne so in velike, mlade in stare,“ mi odgovori.

„Ali so tiste kače tudi zaklete in začarane deklice?“

„Ne, ne, dragec moj; toda strupene so in zelo, zelo nevarne.“

„Ranjka babica pa je nam pravila povest o zakleti kači.“

„Pa tista zakleta kača ni bila strupena in tudi ne nevarna. Ljudje so se je bali, ker je bila zelo grda in velika.“

„Pa, mama, saj je morala biti lepa, ker je imela svetlo zlato krono na glavi. Mama, ali imajo tudi kače zlate krone na glavi?“

„Ne, ne, ljubček moj, nimajo,“ mi odgovori mamica.

„In govoriti tudi ne znajo?“ vprašam jaz.

„Seveda ne znajo,“ mi odgovori.

Čudno se mi je vse to zdelo. Kača, ki mi je o nji pravila ranjka babica, je pa govorila z ljudmi. Saj se še natanko spominjam, ko nam je pripovedovala pravljico o zakletem gradu in začarani kači.

Velik in lep je bil tisti grad. V njem je bila zares krasna kraljična, stara komaj sedem let. Tistikrat pride vanj grda in umazana ciganka, da ukrade lepo deklico. Posreči se ji, da jo odnese iz grada. Toda straža jo dohiti, ji vzame kraljično, ciganko pa pobije na tla.

Toda ciganka ni bila nič drugega kakor zlobna čarovnica; potuhnila se je tedaj, potem pa odšla v visoko goro, prisegaje maščevanje gradu in njegovim prebivalcem.

Minilo je nekaj let po tem dogodku. Kraljična je bila že odrastla in je tudi že popolnoma pozabila tisto ciganko.

Zgodilo se je pa, da je kraljična po svoji dobrodušnosti in krasoti zaslovela tja v deveto deželo. Tam so jo hoteli imeti za svojo kraljico. Že so bile dokončane vse priprave v tisti deveti deželi, da dostojno sprejmo svojo jepo in dobro kraljico . . .

Tiste dni pa je prišla ona grda ciganka-čarovnica v grad ter prosila kraljično prenočišča. Ona ji je dovolila ter jo sprejela pod streho, ne da bi slutila, koga je sprejela.

Tisto noč, preden bi bila imela oditi kraljična v deveto deželo, pa je izpolnila čarovnica svojo pred tolikimi in tolikimi leti izgovorjeno besedo ter izvršila svoje grozno maščevanje.

Ko pride zjutraj kralj s svojim številnim in bogatim spremstvom iz devete dežele po kraljično, je ni bilo v gradu. Zastonj so jo iskali povsod; žive duše ni bilo nikjer. Z žalostnim in potrtem srcem so se vrnili brez kraljične domov.

Grda čarovnica se je bila izpremenila v veliko grdo žabo; kraljična je bila izpremenjena v kačo z zlato krono na glavi. Lazila je po grajskem obzidju; stražo in služinčad pa je potvorila huda ženska v trdo in mrtvo kamenje.

Po kraljevem odhodu je poklicala zlobna čarovnica zakleto kraljično k sebi ter ji rekla: „Dolgo se boš še plazila po teh zidovih. Vsakdo, ki te zagleda, bo zbežal pred teboj. Rešitelj ti bo tisti človek, ki se te ne bo ustrašil in bo govoril s teboj. Reci mu, naj te preseka čez sredo, in rešena boš. Pa to bo še-le čez dolgo, dolgo vrsto let.“

Začarovana kača se je od gorjá zvila v svitek. Grda čarovnica pa je izginila.

Minilo je od tedaj mnogo let. Že dokaj deset- in petdesetletij, a velika in ostudna kača s svetlo krono na glavi se je še vedno plazila po grajskih zidovih, in rezkogrozno so rožljali dragulji v njenem truplu.

Vsakdo, ki je zagledal to kačo in začul njeno strašno rožljanje, je zbežal. Ali vendar je prišel čas rešitve.

Nekega poletnega dne je bilo zelo vroče, popoldne. Mlad fant je pasel precej daleč od tistega zakletega gradu ovce in goved.

Huda poletna vročina ga je prisilila, da je legel v hladno senco ter precej trdno zaspal.

Ko se mladi pastir prebudi, ni bilo živine; samo ovce so se pasle okoli njega. Skoraj da se ga je polastil obup.

„Iskat bi šel živino, ali kam naj z drobnico,“ si je mislil. „S seboj jo ženem, dokler ne najdem živine.“

Sklenjeno, storjeno! Gnal je pred seboj ovce in iskal izgubljene živali vsevprek. Nič ni izbiral. Kamor so ga zanesle noge, tja je pa šel.

Slučajno je prišel tudi pred zakleti grad ravno na tisto stran, na kateri se je solnčila velika začarana kača z zlato krono na glavi.

„Če je šla moja živina tod-le, pa jo je gotovo videla ta velika kača,“ je rekel pastir napolglasno samsebi. „Škoda, da ne zna govoriti, vprašal bi jo.“

„Saj znam govoriti,“ se je tedaj oglasila ostudna kača z lepim človeškim glasom ter se jela plaziti proti pastirju. Pri vsakem njenem pregibu pa so strašno rožljali dragulji v njenem truplu.

Ta nenavadno lepa govornica, krona na glavi in rezko rožljanje je pastirja neznansko osupnilo.

Ko se je pa kača ustavila pred njim ter se zvila v klopčič, ne da bi mu storila kaj žalega, se je pastir ojunačil ter ni zbežal pred njo.

„Dragi prijatelj! Nisem videla, tvoje živine,“ je rekla kača, „a nisem je videla. Ali poslušaj me! Ti si prvi človek, ki ne bežiš pred menoj. Zato ti povem, da jaz nisem kača, ampak vanjo sem le spremenjena. Dolgo vrsto let že čakam rešitve. Sedaj si prišel, ljubi pastir! Vzemi nož ter me prereži čez sredo! In rešena bom. Pusti živino, naj gre, kamor hoče. Za zahvalo dobiš mene in vse moje premoženje v dar.“

Pastir se je še nekaj časa pomišljal, potem pa je storil, kakor mu je velela začarana kača.

Ko jo je prerezal, tedaj je stopila predenj krasna deklica vsa v blesku zlatih in srebrnih draguljev. Grad pa se je takoj oživil. Straže, izpremenjene v belo kamenje, in vsa služinčad je spet začela živeti.

Kraljična je peljala pastirja v grad. Svoji družini pa je ukazala, da je odslej pokorna njej in njenemu rešitelju - pastirju, ki je takoj potem oblekel ženitvanska oblačila.

Ta povest me je torej tako daleč zapeljala, da sem mislil: vsaka kača govori kakor mi; nosi krono na glavi ter rožlja, ko se plazi po tleh.

Do Jordana in Nila.

(Nadaljevanje.)

Komu niso znane zgodbe o Mrtvem morju, o Jordanu, o Caheju v Jerihi in o človeku, ki je padel med razbojnike na poti od Jeruzalema v Jeriho? Vse te zgodbe so vzpodbudile med nami nad 180 jeruzalemskih romarjev, da smo se odločili obiskati tudi te kraje, akoravno se nam je zatrjevalo, da je potovanje tja nevarno in naporno.

Bilo je v ponedeljek, 12. septembra 1910. Ob Francoskem gostišču je stalo čez štirideset nerodnih kočij in pokritih voz, v katere je bilo vpreženo po troje kónj. Po šesti jutrajni uri zasedemo te za nas pripravljene vozove po štirje in štirje, kakor smo se slučajno zbrali, ne vprašaje: kdo si in odkod? Saj smo si bili romarji kot bratje in sestre med seboj.

Pokadilo se je za nami, ko smo se spustili v dir po prašni cesti dol do damaških mestnih vrat in dalje za mogočnim mestnim obzidjem z mnogoštevilnimi stolpči, mimo takozvane Jeremijeve votline, prostorne kot precejšnja okrogla cerkev, noter v dolino Jozafat, mimo kraja, kjer je bil kamenjan prvi mučenec sv. Štefan. Čez kamenit most nad suho strugo potoka Cedrona smo prišli pred vhod podzemske cerkve groba Marije Device in njenega vnebovzvetja in jo zavili mimo gruče pomilovanje vzbujajočih bolnikov-gobavcev, z objedenimi in od trupla visečimi telesnimi deli, pod vrtom Getzemani na cesto, ki se vije ob južnem pobočju Oljske gore skozi Betanijo vzhodno proti Jerihi.

Jordanska dolina z Mrtvim morjem leži do 1200 m nižje kot Jeruzalem, pač zato se spusti cesta takoj nekoliko od Betanije dalje v serpentinah (kot

kača zvitih črtah) za par sto metrov v nižavo, kjer stoji v dolinici hiša, nekaka gostilna. V ti dolinici je studenec, ki se imenuje apostolski, češ, da so tu večkrat pili apostoli, ko so prihajali s svojim Učenikom iz Jerihe gor v Jeruzalem.

Od tu dalje se nam je odpiral vedno otožnejši svet, prazno in kamenito gričevje, po katerem se vije slaba, prašna in izvožena cesta. Imeli smo pet do šest ur vožnje, pa cel čas ni bilo videti toliko zelenja, da bi mogel navadni kmetiški gospodar le enkrat nakrmiti z njim svojo živino. Razen

Puščava med Jeruzalemom in Jeriho.

osem do deset dreves, ki sem jih opazil v neki dolini, ne raste ondi niti grmovje.

Srečavali smo na svojem potovanju karavane beduinov: po dvajset do trideset velbljodov. Drugi za drugim so korakali polagoma, obloženi z različnim blagom, pred njimi pa je jahal gospodar sivega dolgoušca, za katerega je bil otvezen prvi velbljod, na tega drugi in tretji . . . do zadnjega. Opazili pa smo tudi posamezne sinove puščave, ki so stopali pred edinim svojim velbljodom, ki je nosil na grbastem hrbtu njegovo suho ženo, po par otrok in še kaj drugega živega — vse beduinovo imetje. Kaj srpo so nas ogledovali ti ljudje, in gotovo bi se nam godilo slabo, da bi ne bili imeli s seboj vojaške straže, ali pa, da bi se bili posamezno odločili za to

samotno pot. Temu in drugemu romarju se je že primerilo, da je zašel med te razbojnike, ki so mu pobrali vse, kar se je dalo sneti z njega. Jaz grem v domačem kraju rajši o polnoči kamorkoli kdo hoče, kot ondi pri belem dnevu, opoldne.

Poleg sumljivih obrazov sinov puščave nas je plašila tudi nagla in nevarna vožnja. Le malokdaj se je poslužil arabski voznik zavore, in zato se je nagibal voz zdaj na levo, zdaj na desno s tako močjo, da smo se pač vozili mnogokrat samo po desnih ali levih dveh kolesih, in to ob prepadih, iz katerih nam je zijala gotova nesreča nasproti. Nekemu vozniku — ravno pred našim vozom — se je zavozilo v stran ravno v neki strmini. Dva konja sta stala še nekako ob robu ceste, tretjemu je pa zmanjkalo tal pod nogami in je obvisel na ojesu priklenjen. Neki slovenski kmetiški mož je opazil nesrečo in je priskočil z odprtím nožem, da prereže jermenje vprege in reši žival; toda Arabec mu ni pustil blizu, njemu je več za vprego kot za ubogo konjsko paro. Drugje se je prevrnila kočija s konji vred. K sreči se potnikom ni zgodilo nič žalega, konje sem pa videl odrte na hrbtu skoro do kosti. Vkljub svoji drznosti so nam pa veleli vozniki v strašni strmini nad jordansko planoto izstopiti iz vóz. To nam je bilo znamenje, da bi ondi na vozovih neizogibno ne bili mogli odnesti zdrave kože.

No, mene bi bila vzlic temu kmalu zadela nesreča. Ko smo se zopet vsedli v svoj voz, se je moja vrhnja popotna obleka spustila čez voz dol do kolesne pesti. Ko se je kolo parkrat zavrtilo, se je začela obleka navijati in vlekla mojo glavo in vrat med kolo.

Moj obupni krik je takoj razumel tudi voznik, ustavil je in izmotal oblačilo predrgnjeno in razstrgano izmed kolesa. Ako nisem padel živemu razbojniku v roke, mi je pa hotel mrtev zaviti vrat in mi vzeti obleko.

Na vsem tem potu smo videli samo troje človeških stanovanj, namreč že imenovano gostilno globoko pod Betanijo ob studencu apostolov. Sredi pota je stala pa druga gostilna z prostornim, obzidanim dvoriščem. Ta je nekak zgodovinski spomenik na Kristusovo zgodbo o usmiljenem Samarijanu. Imenuje se namreč „gostilna pri usmiljenem Samarijanu.“ Jaz se sicer nisem poslužil gostoljubnosti te gostilne, ker se mi je vse pristudilo radi jutrovske nesnage. Čul sem pa, da je bilo tam vse tako drago, da bi bilo dandanašnji onemu revežu, ki je padel med razbojnike, z dvema denarjema ubogo malo pomagano.

Tretje poslopje, že bliže Jerihi, je ruski samostan sv. Jurija. Kot lastavičje gnezdo je pripeto na sivo skalovje nad potokom Uadi el Kelt. Prav prijetno ni tam prebivati. Oko ne vidi drugega kot puščavo, in noga ne more nikdar stopiti na zeleno trato. O srečno bivanje v prijazni kmetiški hiši sredi zelenja sadnega drevja na pisani trati!

Okrog poldneva je moralo biti, ko smo se v oblakih prahu prizibali do Jerihe. Toda naši vozniki nas niso potegnili takoj v „mesto“, temveč zavili v stran proti severu pod strahovito goro Kvarantanijo, kjer se je Jezus postil štirideset dni in je bil izkušan od hudobnega duha. Ugibali smo, kam nas peljejo, pa nismo mogli zadeti prave. Ker je bil naš voz med zadnjimi,

smo se morali na ozki cesti z veliko težavo ogibati srečajočim. Pri tem sem opazoval čudovito drznost arabskih voznikov. Ogibajoči se voznik ti je zapeljal svoj voz tako na skrajni rob neograjenega mostu, da tudi za en sam las ni manjkalo, pa bi se bilo vse skup — voz, živina, potniki z voznikom vred — prevrnilo v vodo. In vendar nismo čuli tudi tu o nikaki nepriliki.

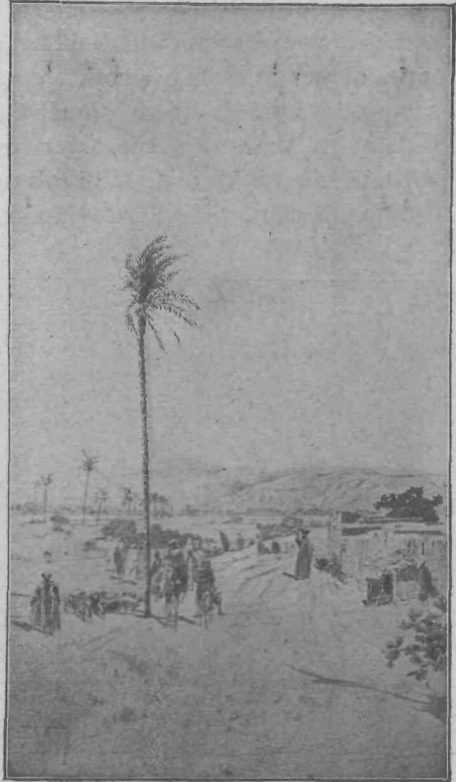
Ko smo se pripeljali do konca ceste, smo videli pred seboj dva velika obzidana tolmana. Vanja je izviral tako močan studenec, da je takoj pri izviru gonil mlinsko kolo. Elizejev studenec je to, katerega vodo je — po izročilu in poročilu svetega pisma — prerok Elizej storil zdravo in užitno s tem, da je stresel vanj posodo soli.

Ob povratku v Jeriho sem opazoval to „mesto“ in mislil na njegovo močno obzidje, ki se je zrušilo ob mogočnih glasovih Jozuetovih trobent in se ni dvignilo nikdar več. Dandanašnji pride lahko vsak samosrajčnik v Jeriho, ker tako zanikrnega mesta ni menda pod božjim solncem nikjer več. Nekaj hišic je opletenih in zamazanih z ilovico, pokritih z vejevjem — in to so boljše palače — medtem ko druge niso več kot šotorčki, ki jih napravijo naši pastirčki za igračo iz štirih količkov in iz leskovega vejevja na pašniku. Tako je sedaj „mesto“ Jeriho. Izmed tega „kočevja“ se dviga dvoje, troje boljših poslopij, dva ho-

tela-prenočišči, neka ruska kapelica in malo katoliško svetišče. Seveda gorkih bivališč itak ne potrebujejo tam ljudje, ker je v ti najnižji nižavi na celi zemlji le vedno gorko. Sedaj v septembru pa je bila vročina tolika, da se mi je zdelo, da hodim pred odprto pečjo, zakurjeno za peko. Ko smo pozkušali gorkoto s toplomerom, je skoro zmanjkalo mere, ki jo imamo v Evropi. Na 50°C je šlo takoj, ko smo dejali toplomer na sonce.

Umevno je, da nam pri taki vročini tudi jed ni šla v slast. Nekaj radi vročine, nekaj pa radi nenavadne priprave in vsebine. Dobili smo v pijačo umetnonapravljen led; toda dokler je bil led še neraztopljen, ni bilo varno piti radi prehudega hladu. Ko se je pa stopil led, smo bili pa na istem kot prej.

Tudi ponočno spanje je bilo neugodno radi vročine in hrupa domačinov. Ves omotičen sem se nadejal, da si osvežim oči in obraz, ko se

Pot proti Jerihi.

umijem v hladni vodi. Toda, motil sem se, ko sem se jel navsezgodaj v jutro umivati, pa sem našel, da je voda popolnoma gorka v posodi.

Ljudstvo je tu nepriljudno, oblečeno površno, silno malo ali pa tudi nič. Radi silne vročine je polt temnorjava ali skoro črna.

Prišli smo skoro do skrajnega cilja svojega potovanja. Še dve uri smo imeli do Jordana in Mrtvega morja.

Po obedu smo zasedli zopet svoje vozove, pa hajd proti Jordanu. Arabski vozniki kaj radi preHITEVAJO drug drugega. No tu so imeli kaj lepo priliko, ker je cesta povsod. Ves svet je temnosiva prst ali pesek. Iz njega poganja semtertja nizko grmičevje. Kar po štirje vozniki vštric so se kosali, kateri bo prehitel svoje tovariše. Nam je bilo prav. Kadilo se je že tako ali tako, in če bi se tudi preobrnili, saj bi padli v mehko. Toliko prej pa bomo na cilju, čimbolj se kosajo vozniki.

Jordanova struga.

In res, prej kot smo pričakovali, smo zavozili v jordansko nižavo, zarastlo z vsakovrstnim drevjem. Obstali smo ob sveti reki Jordanu na onem mestu, kjer je krstil po izročilu sv. Janez Krstnik našega Gospoda Jezusa Kristusa.

Pred oči nam je stopil oni veličastni dogodek, ko so se odprla nebesa, se prikazal Sv. Duh v podobi golobčka in se je zaslišal mogočni glas nebeškega Očeta: „Ta je moj ljubi Sin, nad katerim imam dopadenje.“

Spomnili smo se pa tudi svojega svetega krsta. Pokleknili smo in glasno, skupno ponovili krstno obljubo, pa krepko izrekli apostolsko veroizpoved. V spomin na Jezusov krst v Jordanu so se nekateri nekoliko skopali v njem in se umivali. Jaz pa sem stopil v čolniček, in za „bakšiš“ nas je čolnar nekoliko zazibal po reki.

Jordan je reka velika kot Ljubljanica. Na desni strani je imela nizko, na nasprotni pa visoko razjedeno obrežje. Tedaj voda ni dosegala svojega najvišjega teka. Vendar pa je bila polna struga. Četudi ni bilo celo poletje dežja, so bili Jordanovi, mlačno gorki valčki vendar rjavi kot malo mlečna kava.

Po dobrem polurnem odmoru smo jo krenili proti jugu do Mrtvega morja. Tja bo kako poldrugo uro hodá. Žalostna okolica je postajala še otožnejša. Vegetacije, razen kakega šopa trde trave, ni bilo nikake. Pod kolesi vozov se je globoko mlela kot tovarniški pepel črna prst.

Bližali smo se najbolj zapuščenemu kraju, ki ga je Bog sam zaznamoval zaradi ostudne hudobije ljudi. Mrtvo morje je res mrtvo morje. Mirno leži med pustimi gorami, izmed katerih dviga najvišje svoj vrh gora Nebo. Z nje je smel Mozes gledati tedanjo krasoto obljubljene dežele, po kateri sta se cedila mleko in med.

Obrežje Mrtvega morja je brez življenja, brez zelenja. Stara suha debla so nakopičena na severni obali. Morje jih je napojilo s svojo smolnato in slano vodo in jih potem vrglo iz sebe na suho. Mali valčki se zaletavajo zdajnzdaj ob peščeno obrežje in puščajo vselej belo mastno peno na pesku.

Ob mrtvem morju.

Težka je voda Mrtvega morja in ne vzame skoro človeka vase. Zato je v njem lahko plavati. Pravijo pa, da izkuša človeka postaviti na glavo. Jaz tega nisem poizkušal. Vendar sem pa kot v svojih mladih letih, ko sem brodil in delal vodotoče in mline v domačem potoku, tudi sedaj sezul čevlje in si zavihal hlače do kolen, pa stopil v vodo Mrtvega morja. Gorka je bila, da celo bolj vroča kot gorka. Ko sem tako stopical do kolen v vodi po drobnem mehkiem pesku, sem si tudi po načinu Gedeonovih vojščakov kar z roko privoščil požirek vode Mrtvega morja. Pa bilo je prehudo. Nepopisljivo smolnato grenko slano mi je bilo v ustih še dolgo časa potem, ko sem že izpljunil to ostudno pijačo. Mislil sem si, da bi se poboljšal pač vsak pijanec, ako bi moral piti za pokoro vode Mrtvega-morja za vsako svojo pijanost.

Mrtvo morje s svojo okolico je resnična podoba človeka, ki je razdril in razrušil z nečistim grehom raj svojega nedolžnega srca. Ne veselje in radost, temveč zapuščenost in trpkost sta posledica nespodobnega početja.

V mrak se je zavijalo mesto Jeriho, ko smo se vrnili od Jordana in Mrtvega morja, in naenkrat je nastopila temnojasna noč. Nebo je bilo črnomodro, in zvezde so bliščale dvakrat bolj kot pri nas.

Kako sem spal in se zjutraj oživil v mlačni vodi, sem vam že povedal. Ob dveh smo že vstali, da bi dospeli v jutranjem hladu nazaj v Jeruzalem. Četudi je bilo nebo jasno, je bilo vseeno toliko tema, da niso mogli vsi dobiti voznikov in so jo nekateri primahali kar peš v Jezuzalem.

Pod klancem pred puščavo nas je preplašila vzbudivša se karavana. Lajanje psov in neznani glasovi velbljodov so bili tako strašni v ti samoti, da bi se ne bil nič čudil, ako bi mi bil takrat nastavlil kak beduin puško na srce ali nož na vrat. Toda hvala Bogu, — nič ni bilo nevarnega. Srečno smo se vrnili ob desetih dopoldne v Jeruzalem, in ob enajstih sem se v cerkvi Odrešenikovi pri oltarju zahvalil za srečno vrnitev iz teh strašnih, četudi zanimivih in znamenitih krajev. Veseli smo bili svojega izleta, toda splošno mnenje je bilo: k Mrtvemu morju pa nikdar več!

Tako skleni pa tudi ti, zlata mladina, v svoji nedolžnosti: K Mrtvemu morju nespodobnega greha, nikdar, nikdar, nikdar!

Revček.

Do maši v nedeljo je bral občinski sluga dolg razglas. Namen njegov je bil, geniti kako rahločutno srce in pripraviti koga do tega, da vzame Tineta k sebi. Ampak ljudje so samo poslušali in kimali z glavami kot na povelje.

„Ej, res je otrok revež, res,“ je menil eden.

„In mi tudi. Davki in vedni davki,“ je rekel drugi.

„Še sam nimam kaj jesti, ko je taka draginja,“ se je oglasil tretji.

„Pa razvajeni so takile otroci,“ se je zopet oglasil eden iz gruče.

„No, ga bom pa jaz vzel,“ se je naposled odločil dolg, suh kmet, „tisti dve kravi mi bo že pasel.“

In stopil je k Tinetu, ki je stal pri slugi, in ga odpeljal domov. Tine se ga je zbal. Tako velik in suh je bil ta mož kakor senena žrd in izpod kapastih obrvi, dolgih kot pšenične rese, je mežikalo dvoje tako zoprno-sivih oči, da si ga Tine ni upal pogledati naravnost v obraz.

„Kaj si pa pripeljal tega,“ se je razjezila žena, ki je bila suha, majhna in sključena kot lunin krajec. „Župan naj bi ga vzel — mu ima vsaj kaj dati, ne pa ti, ki sam nič nimaš.“

Tineta je zaskolela vsaka beseda. Začel je spoznavati, kaj je izgubil, in najrajši bi bil šel tja na pokopališče in se zagrebel k očetu v grob.

Drugo jutro ga je poklicala kmetica zgodaj in se jezila, zakaj ni že prej vstal. Tine si je pomel oči, se ozrl okrog, in ko se je vsega jasno zavedel, je zajokal.

„Kaj cviliš! Saj ti ni nobene sile. Tu imaš kos kruha, pa pojdi in ženi past. Brez dela te ne morem rediti!“

Šel je v hlev in odvezal kravi, ki sta ga gledali debelo in kakor z začudenjem.

Počasi je stopal Tine za njima in, ko ju je prignal na pašnik, je šel na griček, kjer je že sijalo solnce, in je zaspal.

Sanjalo se mu je, da je pri mrtvem očetu. Pa naenkrat se oče dvigne z odra in ga prime z ledenomrzlo roko, da ga zazebe po vsem telesu in da zakriči in se vzbudi.

Prestrašeno je pogledal Tine okrog sebe in za kravama. Ko ju ne uzre, gre, da ju poišče in po dolgem iskanju ju najde v gostem grmovju, kamor sta se bili skrili pred nadležnimi muhami. Vreže si dolgo šibo in ju žene domov. Ko ju priveže, sede pred hlev in čaka, da pride kdo s polja. Kmalu se prikaže gospodar izza ogla in vpraša še precej prijazno, kako sta se živinčeti pasli.

„Dobro,“ je odgovoril Tine.

Opoldne ga potem niso poklicali k mizi. Kar v vežo mu je prinesla gospodinja borno kosilce.

Tako je potekal dan za dnem in Tineta so splošno začeli nazivati „revček“. Izprva mu je bilo težko, a polagoma se je privadil tega imena in je bil prepričan, da se mu drugo ne spodobi. Ljudi se je bal, na vas ni hodil, tembolj pa je ljubil polje in gozd — svoj pravi dom.

Drugo leto je začel Tine hoditi v šolo. Učil se je pridno, in otroci so ga imeli radi. Tudi učitelju se je prikupil. Vedno je bil miren in tih, odgovarjal je kratko. Sicer je pa sedel nepremično, svoje lepe črne oči vedno uprte v učitelja.

„Škoda fanta — nadarjen je, pa bo moral biti pastir,“ je rekel nekoč učitelj župniku.

„I, morda bi se ga dalo spraviti v kak zavod v mesto. Jaz bi že nekaj prispeval. A mogoče je, da ga sprejmejo tudi brezplačno,“ je odvrnil župnik.

In zgodilo se je, da je poklical nekoč gospod župnik Tineta k sebi in mu povedal, kako in kaj namerava ž njim, če ga veseli. Tine je vzdihnil globoko, vdanoproseče in je komajslušno izustil:

„Ah, če bi bilo mogoče.“

In čez nekaj dni se je odpeljal Tine v lepi, novi obleki z gospodom župnikom v mesto. Kratko se je poslovil od znancev, se zahvalil gospodu učitelju, in kmalu je izginil koleselj koncem vasi za hribom.

„Čudno, čudno,“ so skimavali ljudje, „navsezadnje postane ta revček še gospod.“

Tine pa je veselo zrl v božji svet, ki se mu je zazdel tako neizrekljivo lep kot sama nebesa, in polno sladkih upov se mu je porajalo v mladi duši.

Gnjevoš.

Gospod Urban.

Spisal Julij Slapšak.

Gospod Urban je bil silno dober človek. Pomagal je rad v vsaki sili in potrebi. Otrokom je rad dajal kruha in sadja, pa tudi denar in celo igrače, n. pr. frnikole, take majhne kroglice, ki so jih tokolali malčeti za kratek čas. Tudi drobnih ptičic ni pozabil; skrbel jim je za živež in streho. O gospodu Urbanu se je res lahko reklo, da je imel „odprte roke in srce za trpečega brata“, kakor je takó lepo zapel naš milosrčni obsoški slavček, pesnik Simon Gregorčič.

Samo eno napako je imel gospod Urban: prevroče in prehude krvi je bil. Silno rad se je zjezil, hudo zjezil. Oj, kar pokalo je v njem od jeze, in renčal in pihal in puhal je okoli sebe, kakor da je obseden. Takrat ga je bilo res treba pustiti na miru; najboljše, kar bežati od njega. Zakaj ob takih prilikah je bil cel sršen in je opikal vsakega, kdor se mu je ustavljal in se mu ni maral ogniti s pota.

A kakor ga je silna jeza naglo zgrabila, tako ga je tudi naglo popustila: okrog se je obrnil gospod Urban, pa je bil dober. In če še ni bil daleč tisti, nad katerim je stresal jezo, ga je poklical navadno gospod Urban nazaj. In če se je vrnil in stopil zopet predenj, mu je naglo segel prijateljsko v roko in rekel: „Nikar ne zameri, saj veš: moja vroča, huda kri — da bi jo!“ Velel mu je sestiti, sam si je pa veliko prizadeval, da bi mu postregel kakor brat bratu. „Da bi jo, to vročo, hudo mojo kri!“ se je jezil gospod Urban sam nad seboj še vedno. „Star sem že, pa se mi še ni shladila in umirila, da bi jo!“ . . .

No vidite, tak je bil gospod Urban: dober in usmiljen kot ptica pelikan; pa tudi hud kot sam sršen.

Pa se je prigodilo, da ga je sosed pokrivem obdolžil.

O, to je bil ogenj v strehi! Gospod Urban je bil tako razdražen, da je kar skakal. Konec nesperazumljenja je bil ta, da je zavihтел gospod Urban svojo palico visoko po zraku ter zažugal sosedu: „Tožit te grem, pa je amen! Zaprô te naj kakor lopova hudodelca, da boš pomnil, kdaj si mene, gospoda Urbana, pokrivem obdolžil, nepridiprav ti hudobni!“

In pri tisti priči se je okrenil gospod Urban in je šel res tožit soseda. Pa ne v domače mesto, ampak naravnost v Ljubljano. „K jezičnim dohtarjem grem; dohtarjem pravice ga izročim tega lopova, pa naj delajo z njim, kar hočejo. Magari če ga denejo iz kože ali pa pribijejo na križ — meni nič ni mar!“ Tako je rohnél in sikal skozi zobe gospod Urban pa hitel na vlak.

Tako hudo raztogočen in užaljen pa še ni bil izlepa gospod Urban, Še po potu je od jeze pihal in puhal ter zamahnil zdajpazdaj srdito s palico po zraku, kakor bi kóga pretrepaval. Znanci, ki so ga srečavali, niso prav vedeli, ali je to gospod Urban ali ne — tako ga je spremenila silna jeza in togota ter mu kar preveč spačila obraz.

„Bô, pa je še dosti časa do vlaka?“ si je dél gospod Urban sredi pota. Pogledal je na uro. Kazalca sta pa pokazala, da je treba hiteti, hiteti, če hoče še priti na vlak. „Hu, hu!“ je zapihal gospod Urban še silneje kot prej in hitel, hitel. Silen pot mu je tekkel po rejenem licu, od jeze razpaljenem. A on se je le podvigoval na vso moč; o pravem času še je hotel, je moral priti na kolodvor. Ali ko je prisopihal do domačega mesta, do predtrga, pa mu je počilo na uho znano, zrak vznemirjajoče hropenje in lomastenje. „Da bi te!“ je viknil nevoljno gospod Urban tedaj. Vedel je predobro, da se tako sliši od prihajajočega vlaka. In res, komaj je storil še nekaj korakov, že je zabrlizgal vlak in skoro nato se je že ustavljal na postaji.

„Ha, še ga dobim!“ je vzkliknil zadovoljno gospod Urban. „Vlak stoji pet minut, jaz pa smuknem skozi tale ‚tunel‘ in bom že v treh minutah na kolodvoru.“

Takrat je bil dospel gospod Urban ravno do mestnega predora. Naglo se je bil okrenil in stopil vanj.

Mestni predor, navadno „tunel“ imenovan, to je bila zelo ozka ulica, ki je držala pod zemljo in vezala vztočni del mesta z večernim. Pa poudarjati je treba: zelo ozka ulica je bila to; dva taka debeluharja, kakor je bil na priliko gospod Urban, bi se bila že kako prerila naprej, ne rečem, da ne, ako bi bila — vsak od druge strani prišedši — butnila skupaj sredi podzemeljske ulice, toda vstric bi bila mogla pa težko, težko korakati po predoru.

O to jo je urno brisal gospod Urban po ozki ulici skozi predor! Skoro do srede jo je že primahal, do tja, kjer je mal ovinek in je počez nad glavo zataknjen močan drog, ki veže zid z zidom, postavljen za ponočno luč. Tam na sredi predora pa, o neprilike! — pride težko sopečemu gospodu Urbanu nasproti mesar, ki je peljal na dvokolesnem ročnem vozu čeber vode v mesnico. Voz ni bil kdovekako širok; dosti pa, da je zavzel vso ozko pot, da je zagozdil vso siromašno širino predora.

„Dober dan, gospod Urban!“ je vljudno pozdravil mesar in se odkril. „Kam pa tako naglo, kam pa se vam tako mudi, če smem vprašati?“

„Hu-hu-hu-hu! Meni se zelo mudi, jaz moram še na vlak. Ognite se naglo, da morem dalje!“ je vpil in prosil obenem gospod Urban v eni sapi in gledal debelo, čmerno predse.

„Dètè, dètè, to je pa nerodno, to je pa smola, to!“ je vzklikal mesar, mencial pred vozičkom. „To je pa nerodno, to je pa smola, to, dètè, dètè!“ je vzkliknil in zmajeval z glavo.

„Naglo, naglo! Tukaj ne bova stala, storite, kakor veste, da bo prav, jaz moram dalje!“ je priganjal gospod Urban, tleskal nevoljno z jezikom ter silil v mesarjev voz. A naprej se le ni mogel splaziti, je bil le prehud trebušnik.

„Kajpak, tukaj ne bova stala, to se ve; naprej pa tudi ne moreva, oj smola, pravim. Ampak vam se mudi, vem, na kolodvor; meni pa, vam rečem, da res, v mesnico. Toda vi ne greste nazaj, jaz pa, kajpak, tudi

ne, pa ne zamerite! Zato pa: glejte, kar tu-le gor se obesite za roke na drog, jaz pa spodaj zmuznem hitro z vozom naprej. Ha, prvi niste, zadnji pa menda tudi ne, ki je že in ki se bo še ravnal po mojem nasvetu.“

Tako je govoril mesar. Gospodu Urbanu se je zelo, zelo mudilo. Brez besede je prislonil tedaj palico ob zid, nehote in nevede pljunil prav po kmečko v roke, pa se zagnal in oprijel z rokama srečno za drog, potem pa se zavihtel z nogama nakvišku. Saj je čisto modra ta: Gospod Urban povisi za hipec na drogu, mesar pa naglo odpelje vodo naprej; potem pa stopi urno gospod Urban in še bo ujel vlak. Saj za tiste vinarje mu ni, ki jih bo moral plačati za kazni, ker bo kar skočil brez voznega listka na vlak. Da ga le še ujame, kaj za tiste vinarje!

„Zdaj pa le naglo potegnite voz naprej!“ je zavpil gospod Urban, na drogu viseč, s težko sapo.

Mesar je sklonil glavo in hrbet in potisnil naglo voz pod gospodom Urbanom naprej. A glej nesreče! Kakor je hotel hitro smukniti mesar z vozom naprej, je bil le še prepočasen — ali pa gospod Urban preveč težak ali pa je bilo oboje. Zakaj ravno tedaj, ko je bil voz z vodo pod gospodom Urbanom, se je natrohneli drog pod silno težo podal, zahreščal in prelomil. In nič drugega ni reklo kakor: štrbosk! štrbumf! — in voda je plivknila in zapljusknila na vse plati, gospod Urban se je pa kopal v studeni vodi v mesarjevem čebru . . . In preden se je dodobra zavedel svojega, ne ravno prijaznega položaja in preden se je mogel izkobacati iz nasilne kopeli, je že zažvižgal vlak, zahreščal in zapiskal, pa oddrdral dalje.

(Konec prih.)

† Francetu Možku - Mokriškemu.

(Umril 24. junija 1911.)

Ki ljubil ga je žive dni,
na grobu sveti križ stoji.
(Napis na grobu.)

1.

Poslavljala se je pomlad,
odpravljala se je pomlad,
prijateljica tvoja,
na jug v svoj bajni grad.
A ti prijatelj moj, moj brat,
zakaj pa ti, zakaj pa ti
zaželel si od tod?

„Zaželel sem k majki,
ki me je vabila
za seboj v nebo!“
A nas si pustil same!
Ah tiho, kar čez noč
si se od nas poslovil,
prijatelj moj, moj brat!

2.

Kdo nam bo zdaj pel
o pomladi rosni,
ko gre kmet orat
in vesel sejat.
ko gre deca brat
ročic pisanih,
da ozaljša kip
božje Matere
sredi cvetnih trat?

Kdo nam bo zdaj pel,
kak se ziblje klas,
ajdov cvetek bel
kak sladkó dehti,
da se kar gubi

v njem čebelica,
kakor v bajnem snu
klone, pade nanj
in kot v snu drhti?

Kdo nam bo zapel
pesem zdaj jesensko,
ko si ti odšel?
Klas je zdaj bogat,
ves rumen, ves zlat —
toda tebe ni! . . .
Kaj si se poslovil,
kaj si šel od nas,
moj prijatelj, brat?

In pozimi pod večer
kdo bo pečko kuril,
ko okrog zavlada mir,
kdo bo modroval
o tepežnikih
in o jaslicah,
kdo nam basnil bo,
kot le ti si znal?

3.

Vrnila se bo kukavica
na pomlad v Krimski gozd,
iskala bo te in te klicala
vse širom vaših senčnih host —
zastonj.

Vrnila bo se lastavička
in drobno gnezdece
pripela bo pod vaše hiše strop,
potrkala na okence —
zastonj.

Zastonj! Prijatelj njujin blagi
tak mlad je ovenel,
tak mlad je onemel!
Da ž njima bi kramljaj kot lani še,
ga kličeta, a kličeta
zastonj.

4.

Pa šel sem vun
o polnoči
sred naših polj,
da bi potožil bol,
ki mi je stiskala srce:

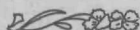
Oj polja, širna polja,
oj trate, cvetne trate,
kaj veste že, kaj veste že,
da vas zapustil je vaš pevec,
škrjanček vaš da je umrl?

In trate so zašepetale,
in žita so se priklonila,
kot z mano bi čutila
vso mojo težko bol.
In iz daljave se začul je klic:
Morda je bil tvoj duh, prijatelj,
ki se poslavljajl je od trat, goric,
ki je od širnih njiv jemal slovo,
ki jih je ljubil tak srčno.

5.

Ah, vésna bo prišla z rožami,
da tvoj okrasila bi vrt,
da tvojo odeli bi njivo
in klicala bo in iskala te bo —
a tebe ne bo!
Umrle so tvoje tožne oči,
umrlo je tvoje mehko srce,
srce, ki čutilo je vsak utrip
prelestne narave!
Glej! tam na tihi božji njivi,
tam med grobovi temnimi
iz smrti vzkliko je Življenje:
in križ je vzrastel iz grobov,
na njem roke iztegnil On,
Trpin, da objame trpina.
Ah, tam te našla vesna bo
in nasadila bo najlepših rož
prijatelju na grob.
Pa kaj ti rože pomladanje,
saj lepših si si vsadil sam
na vrtec src nedolžnih!
Poglej, kako oči žare
nedolžnim angelčkom,
ko tvoje nežne cvetke berejo
in jih presajajo v nedolžna srca!
In ti dosegel si, kar si iskal,
po čemer hrepenel vse dni!
Resnico večno in Usmiljenje!
Oj, spavaj mirno, spavaj sladko,
prijatelj moj, moj brat;
saj sladko spi se v tihi jami —
saj znamenje usmiljenja,
ki ljubil si ga žive dni,
na grobu sveti križ stoji!

Bogumil Gorenjko.

.: LISTJE IN CVETJE .:

V poznih dneh.

Kaj pravi se trpeti — vprašal sem nekda, ko nisem še poznal bolesti, zlega, ko vse mi bilo je kot raja slaj, — a davno že je, davno tega. — Zdaj klical čase bi nazaj presrečne, če ne bi znal, da več jih ni, če upal bi, da solze večne privedejo nazaj nekdanje dni. Pa ne — umrli so... Zato, če krvavim, trpim, ne tarnam nič, ne jočem nič — samo molčim.

Gnjevoš.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Čebela.

Čebele in ovce žive moža v spanju. (Donašajo obilno dobička.)

Čebele ne nabirajo medu zase. (So torej zgled darežljive požrtvovalnosti.) — Čebela med nabira, pajek svoj plen požira.

Mala čebelica piči huje nego velik čmrlj. (Moč ni vselej odvisna od velikosti in imenitnosti.)

Ena čebelica je več vredna nego roj muh. (Čebelica nabira med, muhe ga srkajo.)

Ena čebelica napravi več strahu kot sto muh. (Čim občutljiveje nas more kdo zadeti, tembolj se ga bojimo.)

Ena čebela ne napravi roja. (Premnogo je reči, ki jim posameznik ni kos; v družbi je moč.)

Čebeli se prizanese, če piči, osi pa ne. (Čebela nekakšno poravna svoje zadolženje z medom. Sploh dobrotnikom laže odpustimo žalitev.)

Vsaka čebela ne piči, — ki brenči okoli ušes. (Ni se treba preveč bati vsakega pretentja nasprotnikov.)

Kdor se čebel boji, ta se z medom ne sladi. (Tak sploh ni za čebelarja. Tudi sicer mnogo zamudi, kdor se nasprotstva preveč boji.)

Kdor čebele prepodi, z njimi tudi med izgubi. (Kdor noče imeti izgube, mora voljno prestatl marsikaj neljubega.)

Kdor se čebel boji, ga ose ne opikajo. (Izkušnja koristi vsestransko.)

Kjer so čebele, tam je tudi med. (Kjer so pridni in delavni ljudje, tam je blagostanje doma.)

Čebela je majhen tiček, pa presladek je nje sad. (Za dobra dela ni treba šuma in imenitnosti, marveč le dobre volje in pridenosti.)

Dokler lipa cvete, jej ne manjka čebel. (Dokler je človek srečen in daje, ima polno prijateljev in obiskovalcev.)

Človek po svetu kakor čebela po cvetu. Spomladi vsaka čebela krajcar.

Sršeni, ose in čebele bodo vedno prepirl imele.

Kjer čebela nabira med, ondi pajek srka strup. —

Rek: Tako je, kakor bi bile čebele nanesle! (Tukaj je vse v prelepem redu, vse snažno in prikupno.)

Rešitev naloge v št. 7.

a) „Čast, komur čast, — tukaj imam jaz prednost,“ je rekel tat, ko so ga peljali na vislice.

b) Lekdonete lejete lašalvprate lojegasvote lateljprijate, lajkate lattakrate lislimate, ladarkate ličnite lenete lislimate? Lateljprijate lumute liodgovorite, ladate lismislite, lokokote libite lorilodgovote listemutite, likite lagate ličnite linite lašalvprate.

Prav so rešili: Jošt Darinka in Marica, učenki v Ljubljani; (prvi del:) Wressner Alojzija, Skuhala Hermina, Hlade Marija, učenke III. razreda pri Sv. Juriju ob Pesnici.

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 7.

Žrebelj.

Prav so odgovorili: Wressner Alojzija, Skuhala Hermina, Hlade Marija, učenke III. razreda pri Sv. Jurju ob Pesnici; Kramar Anton, mizar v Mateni pri Igu.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.